

DİN VE MİLLİYETÇİLİĞİN KESİŞİMİNDE POPÜLİZM

Dr. Bilge Yabancı

Popülist aktörler, son yıllarda inişli çıkışlı iktidar performanslarına rağmen, birbirinden çok farklı ülkelerde kendilerine sağlam bir yer edinerek siyasetin başat aktörlerinden olmuşlardır. Popülist sağ partilerin demokratik ilkeler ve anayasa karşıtı söylem ve politikalarına rağmen birçok ülkede gözlemlenen “önlenemez” yükselişi, literatürde birbiriyle ilişkili iki noktayla açıklanmaktadır. Birincisi, popülistler, ekonomik, sosyal ve siyasi krizlerden mevcut kurumları ve hâkim siyasi aktörleri sorumlu tutarak, yerleşmiş pratiklere topyekûn savaş açmaktadırlar.¹ İkincisi, kendilerini siyaset dışı veya siyaset üstü olarak konumlandırarak, siyasetten ve yöneticilerden beklentisi kalmamış seçmen gruplarına, ‘post-demokrasi’ çağında yepyeni ve “kirlenmemiş” bir alternatif sundukları mesajını vermektedirler.² Ne var ki, popülistler kendilerine siyasi alan açmak için var olan krizleri kullanmak dışında, belli kişi ve grupları hedef göstererek yeni krizler de yaratmaktadırlar.

Popülist sağın kriz siyasetinde sıklıkla başvurduğu söylemler arasında din ve milliyetçilik referansları da yer almaktadır. Bu referansların siyasi politikaları şekillendirme veya onlara meşruiyet kazandırma yolunda sıkça kullanıldığı görülmektedir. Bu kısa analizde, popülist sağ aktörlerin dini inançlara ait sembol ve söylemleri, temelinde laik ulus devlete dayanan milliyetçilikle birleştirilerek, kutuplaştırıcı bir kimlik siyaseti izledikleri tartışılacaktır. Din ve milliyetçilik ilişkisinin oldukça geniş olduğu göz önüne alınarak³, bu analizde sadece popülist sağ aktörlerin içinde buldukları farklı siyasi tarih, dini inanış ve sosyokültürel dinamiklere rağmen, bu konuda birbirine benzer stratejilerini ele alan üç temel nokta öne çıkarılacaktır: 1) popülist sağın dini semboller, idealler ve

söylemlerle olan karmaşık ilişkisi, referans aldığı spesifik dini doktrinin içeriğinden bağımsızdır. Diğer bir deyişle, popülist siyasi aktörler, Hinduizm, İslam, Katoliklik ya da herhangi başka bir dini referans alırken, o dinin sembol ve söylemlerine benzer amaçlar için başvurmaktadır, 2) iktidardaki popülist sağ partiler, modern laik ulus devletlerin temeli 19. ve 20. yüzyıllara dayanan, ‘homojen millet’ ve ‘ulusal kültür’ anlayışını benimseyen bir toplum dayatmaktadırlar, 3) din ve milliyetçiliğin kesişimi sosyal barış için her zaman tehlikeli olsa da, günümüzde popülizm ile birleşince, iktidardaki popülist aktörlere insan hakları, hukukun üstünlüğü ve uluslararası yasaların ihlalini meşru kılma ve hatta bu konuda geniş kitlelerin rızasını alma olanağı sağlamaktadır.

Popülizmin din ve milliyetçilikle ilişkisi

Popülizm, milletin iradesini “yozlaşmış seçkinlere” ve “içimizdeki düşmanlara” karşı nihai meşruiyet kaynağı olarak yeniden tesis etmeyi vaat eden bir siyasi söylem ve strateji olarak tanımlanabilir.⁴ Dinlerin ilahi ve soyut kaygıları, popülizmin milli irade ve “millet” ile ilgili dünyevi saplantısıyla çeliştiğinden, din ve popülizm arasında bir ilişki kurmak ilk bakışta pek mümkün görünmemektedir. Fakat birçok ülkede popülist siyasi aktörler dini sembolleri ve fikirleri sıkça siyasi dile yansıtmaktadır. Hatırlayacak olursak, ABD’nin önceki Başkanı Trump geçtiğimiz sene seçimlerden önce, St. George Kilisesi yakınlarında polisin aşırı güç kullanarak dağıttığı protestolardan sonra, kilisenin önünde elinde İncil ile poz vermişti. 2015 seçim kampanyası kapsamında Diyarbakır’ı ziyaret eden Cumhurbaşkanı Erdoğan da miting sahnesine elinde Kürtçe Kuran’la çıkmış ve “tek millet, tek bayrak, tek vatan ve tek dine” vurgu yapmıştı. Yine İtalya’daki aşırı sağ popülist parti Kuzey Ligi’nin (Lega Nord) lideri Salvini’nin seçim kampanyalarında boynunda taşıdığı haçı öptüğü siyasi gösteri İtalyan basınında defalarca yer buldu. Bu örnekler farklı ülkelerden benzer anekdotlarla çoğaltılabilir.

Popülizmin tam anlamıyla siyasi bir ideoloji olmadığı; günlük siyasetin gereklerine ve toplumsal taleplere cevap vermek adına farklı ideoloji ve söylemlerden beslendiği akademik tartışmalara sıklıkla konu olmuştur.⁵ Popülist siyasi söylem, bir ülkedeki çoğunluğun mensup olduğu inancı, düzenli olarak dini pratikleri uygulayan mütedeyyin kişilerden bağımsız olarak, “halkın” özgün kimliğinin ayırt edici bir yapı taşı olarak konumlandırılmaktadır. Diğer bir deyişle, dini inanç kişiye özel ve mahrem bir

pratik olmaktan soyutlanıp bir kimlik kategorisine indirgenmektedir. Dini inanç aynı zamanda millete veya milletin özgün kültürüne aidiyetin bir kriteri haline getirilmektedir.

Fakat popülizmin son derece oportünist bir siyasi söylem ve strateji olduğu göz önüne alındığında dini inancı millete aidiyet unsuru olarak tanımlamanın sosyal ve politik dinamiklere göre değiştiği de görülecektir. Özellikle Avrupa’daki popülist sağ aktörler, dini kimliği “yerli ve milli kültürün” temel taşı olarak öne çıkarmaktadırlar. Böylece ülkedeki siyasi ve sosyal haklar üzerinde söz sahibi olan “yerli halk” ile göçmenler -özellikle de Müslüman göçmenler- arasında kesin bir ayırım yapmaktadırlar.⁶ Bu durum, son yıllarda bilhassa Hollanda, Fransa, Almanya, İtalya, İsviçre, İskandinavya ve Avusturya’daki aşırı popülist sağ partiler için görünür hale gelmiştir.

Milliyetçilik ve etnisite alanlarında çalışmalarıyla tanınan Roger Brubaker, Avrupa’daki popülistlerin dine yaptığı vurguyu İslamcılık teriminden de etkilenecek, “kimlikçi Hristiyanlık” (identitarian Christianity) olarak adlandırır.⁷ Bu kavramla anlatılmak istenen, bahsedilen ülkelerdeki popülist sağ partilerin, insan haklarına aykırı ve göçmenleri hedef alan eşitsizliği himaye eden fikir ve politikaları liberal bir söylemin arkasına saklamalarıdır. Örneğin İtalya’daki Kuzey Ligi, Almanya için Alternatif (AfD), Fransa’daki Ulusal Cephe (RN), Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) ve daha birçok popülist parti, bu ülkelerdeki temel kültürü filosemitizm, LGBT ve kadın hakları, ifade özgürlüğüyle özdeşleştirmekte ve bu kültürün göçmenlerin getirdiği “Müslüman geleneklerin” baskısı altında yok olacağını iddia etmektedirler.⁸ Avrupa’da popülistler, varsayılan hâkim

kültürün kaynağının da Hristiyanlık olduğunu ileri sürmektedirler. Avrupa'nın ötesinde, Brezilya'da Bolsanaro'nun Taliban güçlerinin yönetime el koymasından sonra, Hristiyan Afgan mültecilerin insani vize ile Brezilya'ya kabul edileceğini açıklaması da popülistlerin dini inancı, ulusal kültüre ve temel insan haklarına erişimde bir kriter olmaya indirgeyen anlayışının çarpıcı bir örneğidir.⁹

Popülistler öncülük ettikleri özcü medeniyet anlayışıyla, "Hristiyan-Batı kültürünün benzersiz liberal değerlerini", "Müslüman istilacı" göçmen ve mültecilere karşı sahiplenecekleri iddiasında bulunmaktadırlar.¹⁰ Bu çerçevede daha çok küreselleşmeye, Avrupa entegrasyonuna ve kozmopolit kültüre karşı, ulus-devlet ve güçlü sınırları savunmaktadırlar. Dahası, birçok ülkede popülistler, politik doğruculuk (political correctness) nedeniyle, Müslüman göçmenlerin Hristiyan Avrupa kültürüne yönelttiği kültürel "tehdidin" halktan saklandığını ve sadece kendilerinin bu "gerçekleri" söylemeye cesaret ettiğini de iddia etmektedirler.

En önemlisi, tüm bu söylemler, geniş kitleler nezdinde göçün hem bir güvenlik zaafı hem de bir yaşam tarzı ve kültür tehdidi oluşturduğu algısı yaratmaktadır. Bugüne değin yapılan akademik çalışmalar, Avrupa'da göçmenlere yönelik birtakım yaptırımlara verilen toplumsal desteğin popülist sağ aktörlerin din, milliyetçilik ve ulusal kültür ekseninde ortaya attığı argümanlarına dayanan kriz söylemiyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu pratikleri şöyle sıralayabiliriz: a) göçü sınırlandıracak yasal düzenlemeler, b) göçmenlerin sosyal haklara ve vatandaşlığa erişimini kısıtlayan uygulamalar ve c) düzensiz göçmenleri uluslararası hukuka ve insan haklarına aykırı şekilde

gözaltına alma, işkence, geri gönderme ve sınırda geri itme gibi pratikler.¹¹

Göçmen karşıtlığı ve ırkçılıkla mücadele etmek amacıyla öne çıkarılan göç ve göçün ekonomik faydalarına yapılan vurgu ise genelde duygu ve önyargıları harekete geçiren popülist kriz siyasetine bir alternatif olamamaktadır. Ne yazık ki, popülist sağın din-milliyetçilik-ulusal kültür söylemleriyle son yıllarda yakaladığı toplumsal destek, ana akım siyasete de yansarak birçok ülkede merkez sağ ve sol aktörler tarafından da benimsenmiştir.¹²

Popülist sağın demokrasi ve hukuka aykırı taleplere, din-milliyetçilik-ulusal kültür referanslarıyla meşruiyet sağlaması sadece göç ve göçmenler üzerinden gerçekleşmemektedir.¹³ Amerika ve Avrupa dışında da popülist aktörler, din ve milliyetçiliği sıkça harmanlamaktadır. Avrupa ve Amerika'da göçmen karşıtlığı ve ırkçılığı meşrulaştırmak için kullanılan dini aidiyet söylemlerine, diğer birçok ülkede farklı şekillerde ama aynı amaç için başvurumaktadırlar. Bu amaç "içerideki ötekileri" "milli unsurlardan" ayırmaktır. Etnik ve dini aidiyetlerin örtüştüğü ve nüfusun büyük çoğunluğun tek bir dine ve etnik kimliğe mensup olduğu ülkelerde dini inanç, popülist sağ için milleti homojen ve organik bir bütün olarak tanımlamaya kaynak oluşturmaktadır.

Popülistler, ulus-devletlerin inşa süreçlerinde başvurulan ve günümüzde özellikle muhafazakâr ve milliyetçi eğilimli seçmenler üzerinde etkisi olan ulusal kültür ve milli bellek referanslarına bilhassa etnik ve dini azınlıkları ötekileştirmek başvurumaktadır. Bu söylemde, din ve etnisite ya da milliyet arasında bağlayıcı ve karşılıklı bağımlı bir ilişki kurulur. Belirli bir

etnik grubun ya da milletin üyesi olmak için, aynı zamanda onun baskın dinine de bağlı kalınmalıdır. Örneğin, “Sünni Müslüman olmadan gerçek bir Türk” ya da “Rus Ortodoksluğuna mensup olmadan gerçek bir Rus olunamaz”. Aynı şekilde, etnik kimlik içselleştirilmiş bir dini kimliğe de işaret eder. Popülistler bir yandan “gerçek” halkı din birliği üzerinden organik bir topluluk olarak tanımlarken, diğer yandan devlet, millet, bayrak gibi modern laik devletin sembol ve öğelerine kutsallık atfeden ulus-devletçi bir anlayışı benimserler.

Örneğin, Hindistan’da Modi ve partisi BJP, etnik kimlik ve Hindu inancının birbirinden ayırlamaz bir bütün olarak gerçek Hindistan halkını tanımladığını öne sürmektedir. Hatta bu doğrultuda, yeni bir vatandaşlık yasası oluşturan BJP’nin, Müslümanlar dışındaki göçmenlere Hindistan vatandaşlığı için daha esnek kurallar koyarak, din temelli ayrımcılığı kanunlaştırması bunun en açık örneklerinden biridir.¹⁴ Benzer bir durum 2016’de Endonezya’da gerçekleşti. Çin asıllı bir Hristiyan olan Jakarta Belediye Başkanı Ahok, 2017’de İslamcı ve muhafazakâr muhalefet bloğunun yürüttüğü ve çoğunluğu Müslüman olan seçmenlere yönelik kampanyada “İslam’a hakaret eden bir azınlığa mensup siyasi elitin temsilcisi” olarak karalama kampanyasıyla karşılaştıktan sonra, ikinci kez girdiği yerel seçimleri, ilk dönem yürüttüğü başarılı belediye başkanlığına rağmen kaybetti ve hapis cezasına çarptırıldı.¹⁵ Türkiye’de Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AKP) dine yaptığı “birleştirici” vurgu, önceleri etnik ve dini azınlıkları (Kürtler ve Aleviler gibi), siyasete hakim “seküler elitlere” karşı oluşturulan siyasi-toplumsal bloğun bir parçası haline getirmeyi amaçlasa da, yerini Sünni İslam

kimliğinin muhalif azınlık, kişi ve grupların ötekileştirilmesinde bir araç olmaya bırakmıştır.¹⁶ Bu noktada hatırlanması gereken, geç Osmanlı ve erken Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinden beri, Alevi ya da gayrimüslim grupların devletin bireyden beklediği koşulsuz sadakate sahip olmayan azınlıklar olarak görülüp, hep şüpheyle yaklaşılacak ve hiçbir zaman “milletin” asli unsurları olamayan “içerideki ötekiler” olmalarıdır.¹⁷ Din ve ulus kimlik arasındaki kimlikçi bir ilişki kuran ve temelinde ulus-devlet kurma sürecinde etnik ve dini azınlıkları dışlayan tarihsel uygulamaları benimseyen güncel örnekler İsrail, Polonya, Macaristan, Rusya gibi ülkelerden tartışmalarla çoğaltılabilir.

Özetle, dinsel kimliğin bir etnik aidiyetin doğal uzantısı olduğu ülkelerde, popülist siyasetçiler milli birlik, ulusal kültür ve medeniyet gibi özcü ve tek tipçi yaklaşımları siyasi söyleme entegre ederken çoğunluğun dini kimliğini referans olarak kabul etmektedir. Esasen, popülistler aslında yeni bir politik söylem ya da politika önermemekte; tarihsel olarak ulus-devlet kurma sürecinden aşına olunan çoğunluğun dini inancı, etnik kimlik, ulusal kültür ve vatandaşlık ayrıcalıklarını birbirine eklemleyerek milliyetçi ve muhafazakâr bir ideolojiyi sahiplenip devam ettirmektedirler. Popülistlerin din ve milliyetçiliğin kesişiminde oluşturdukları hegemonik söylem, Amerika ve Avrupa’da Müslüman göçmen ve sığınmacıların yerli ve milli kültürün kaynağı Hristiyanlıkla bağdaşamaz, entegre edilemez, “içimizdeki düşman” olarak tanımlanmasına yol açarken, Türkiye ve benzer ülkelerde “gerçek halkı” muhalif azınlık gruplardan ayırmak için kullanılmaktadır. Verilen dini referansların içeriği ve bağlamı değişse de din-milliyetçilik

söyleminin hizmet ettiği popülist-partizan gayeler birbirlerine çok benzemektedir.

Sonuç

Popülist sağ siyasi aktörlerin din ve milliyetçiliğe olan yakın ilgisi, günümüz toplumlarda yükselen sekülerleşme eğilimine tezat gibi görünebilir. Fakat bu durum dünyevi ve teolojik alanın siyasetteki muğlak ve oportünist ittifa-kına işaret etmektedir. Popülistler için dini inanç, toplum ve siyasetin bir zamanlar nasıl olduğuna dair romantize edilmiş bir nostaljiyle yakından ilgilidir. Din, milliyetçilik ve milli kültür bileşimi, milletin refahını ve güvenliğini tehlikeye atmadan önce var olduğu iddia edilen, ama aslında hiç var olmamış hayali homojen bir toplumu “içimizdeki ötekiler” üzerinden idealize eder.

Popülistlerin etkili biçimde kontrol altında tuttuğu bu söylemler kamuoyunu doğrudan etkileyerek anayasal haklara ve uluslararası hukuka alenen aykırı eylemler için rıza üretme olanağı sunmaktadır. Azınlıklar ve göçmenler çoğunluğun dinsel-milli kimliği üzerinden ‘ötekiler’ olarak tanımlanınca, millete dahil olması mümkün olmayan, temel hakları gasp edilebilir güvenlik tehlikeleri olarak görülmektedir. Dini kimliğe yapılan atıf aynı zamanda siyasi anlamda stratejik bir amaca da hizmet eder:

Popülistler, din-milliyetçilik-kültür ekseninde yaptıkları siyasi çıkışlarla geniş kitlelere, onlara tanıdık gelen ulus-devletçi siyasi söylem ve politikalarla ulaşıp toplumda yeni kırılmalar, düşman imgeleri ve krizler yaratarak popülistlerini siyasi zaferlere dönüştürebilmektedirler. Popülist sağ iktidarlara eklenen sivil toplum, düşünce kuruluşları ve sendikalar da bu söylemleri sürekli yeniden üretmektedirler.

Kimlik ve kriz siyasetine dayanan popülizme nasıl cevap verileceğiyle halen tartışılan bir konu olmaya devam etmektedir. Anayasa ve demokratik prensipler veya uluslararası hukuk argümanları tek başlarına popülist siyasetin koyu destekçileri arasında yeterince yankı bulamamaktadır. Bu konuda yapılan sınırlı çalışmalar, ilk adımda toplumsal ve siyasi muhalefetin popülizmin kısa vadedeki cazibesine kapılmadan, ayrımcı ve kutuplaştırıcı söylemleri ana akımlaştırmaması gerektiğine işaret etmektedir. İkinci adımdaysa, popülist partilere zayıf ideolojik bağlarla bağlı ve kararsız seçmenlere ulaşmak için, demokratik parti ve sivil toplumun hak temelli ve ortak insani değerlere vurgu yapan bir siyasi söylemi benimsemesi gerekmektedir.¹⁸

NOTLAR

1. Benjamin Moffitt, “How to Perform Crisis: A Model for Understanding the Key Role of Crisis in Contemporary Populism,” *Government and Opposition* 50, no. 02 (April 2015): 189–217, <https://doi.org/10.1017/gov.2014.13>.
2. Paul Taggart, “Populism and Representative Politics in Contemporary Europe,” *Journal of Political Ideologies* 9, no. 3 (2004): 269–88, <https://doi.org/10.1080/1356931042000263528>.
3. Ör: Rogers Brubaker, “Religion and Nationalism: Four Approaches*,” *Nations and Nationalism* 18, no. 1 (2012): 2–20, <https://doi.org/10.1111/j.1469-8129.2011.00486.x>; Adrian Hastings, *The Construction of Nationhood: Ethnicity, Religion and Nationalism* (Cambridge University Press, 1997); Barbara-Ann J. Rieffer, “Religion and Nationalism: Understanding the Consequences of a Complex Relationship,” *Ethnicities* 3, no. 2 (June 1, 2003): 215–42,

- <https://doi.org/10.1177/1468796803003002003>; J. Christopher Soper and Joel S. Fetzer, *Religion and Nationalism in Global Perspective*, Cambridge Studies in Social Theory, Religion and Politics (Cambridge: Cambridge University Press, 2018), <https://doi.org/10.1017/9781316995280>.
4. Cas Mudde and Cristóbal Rovira Kaltwasser, *Populism: A Very Short Introduction*, Very Short Introductions (Oxford, New York: Oxford University Press, 2017); Benjamin De Cleen and Yannis Stavrakakis, "Distinctions and Articulations: A Discourse Theoretical Framework for the Study of Populism and Nationalism," *Javnost - The Public* 24, no. 4 (October 2, 2017): 301–19, <https://doi.org/10.1080/13183222.2017.1330083>.
  5. Cas Mudde and Cristóbal Rovira Kaltwasser, "Populism," in *Oxford Handbook of Political Ideologies*, ed. Michael Freeden and Marc Stear (Oxford: Oxford University Press, 2013), 493–512; Benjamin Moffitt and Simon Tormey, "Rethinking Populism: Politics, Mediatization and Political Style," *Political Studies* 62, no. 2 (2013): 381–97, <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12032>.
  6. Nadia Marzouki, Duncan McDonnell, and Olivier Roy, eds., *Saving the People: How Populists Hijack Religion* (London: C Hurst & Co Publishers Ltd, 2016).
  7. Rogers Brubaker, "Between Nationalism and Civilizationism: The European Populist Moment in Comparative Perspective," *Ethnic and Racial Studies* 40, no. 8 (June 21, 2017): 1191–1226, <https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1294700>.
  8. Rosario Forlenza, "Abendland in Christian Hands: Religion and Populism in Contemporary European Politics," in *Populism and the Crisis of Democracy* (Routledge, 2018); Marzouki, McDonnell, and Roy, *Saving the People*.
  9. <https://brazilian.report/liveblog/2021/09/21/visas-christian-afghans-illegal/>
  10. Olivier Roy, "A Kitsch Christianity: Populists Gather Support While Traditional Religiosity Declines," *Religion and Global Society* (blog), October 22, 2018, <https://blogs.lse.ac.uk/religionglobalsociety/2018/10/a-kitsch-christianity-populists-gather-support-while-traditional-religiosity-declines/>.
  11. Natalie Masuoka and Jane Junn, *The Politics of Belonging: Race, Public Opinion, and Immigration* (University of Chicago Press, 2013); Pietro Castelli Gattinara and Laura Morales, "The Politicization and Securitization of Migration in Western Europe: Public Opinion, Political Parties and the Immigration Issue," *Handbook on Migration and Security*, April 28, 2017, <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781785360480/9781785360480.00024.xml>; Anthony Heath et al., "Contested Terrain: Explaining Divergent Patterns of Public Opinion towards Immigration within Europe," *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46, no. 3 (February 17, 2020): 475–88, <https://doi.org/10.1080/1369183X.2019.1550145>.
  12. Aurelien Mondon and Aaron Winter, "Articulations of Islamophobia: From the Extreme to the Mainstream?," *Ethnic and Racial Studies* 40, no. 13 (October 21, 2017): 2151–79, <https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1312008>.
  13. <https://brazilian.report/liveblog/2021/09/21/visas-christian-afghans-illegal/>
  14. Kai Schultz, "Modi Defends Indian Citizenship Law Amid Violent Protests," *The New York Times*, December 22, 2019, sec. World, <https://www.nytimes.com/2019/12/22/world/asia/modi-india-citizenship-law.html>.
  15. Ihsan Ali-Fauzi, "Nationalism and Islamic Populism in Indonesia," Heinrich-Böll-Stiftung, 2018, <https://th.boell.org/en/2018/05/16/nationalism-and-islamic-populism-indonesia>.
  16. Bilge Yabancı, "At the Intersections of Populism, Nationalism and Islam: Justice and Development Party and Populist Reconfiguration of Religion in Politics," *British Journal of Middle Eastern Studies* online first (September 6, 2021): 1–25, <https://doi.org/10.1080/13530194.2021.1972794>.
  17. Gökhan Çetinsaya, "Rethinking Nationalism and Islam: Some Preliminary Notes on the Roots of 'Turkish-Islamic Synthesis' in Modern Turkish Political Thought," *The Muslim World* 89, no. 3–4 (1999): 350–76, <https://doi.org/10.1111/j.1478-1913.1999.tb02753.x>.
  18. Milan W. Svobik, "When Polarization Trumps Civic Virtue: Partisan Conflict and the Subversion of Democracy by Incumbents," *Quarterly Journal of Political Science* 15, no. 1 (January 26, 2020): 3–31, <https://doi.org/10.1561/100.00018132>; Dan Slater and Aries A. Arugay, "Polarizing Figures: Executive Power and Institutional Conflict in Asian Democracies," *American Behavioral Scientist* 62, no. 1 (January 1, 2018): 92–106, <https://doi.org/10.1177/0002764218759577>; MiC, "Speaking to Core Beliefs in Immigration" (More in Common Report, 2019), <https://www.moreincommon.com/our-work/publications/>.

Dr. Bilge Yabancı Venedik Üniversitesi'nde Marie Curie Araştırmacısıdır.

Bu çalışmada belirtilen görüşler yazarlara ait olup İstanPol ve Friedrich Ebert Stiftung Derneği'nin kurumsal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir.